

ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ και... «ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ» (εκτός και εντός εισαγωγικών)

του Αθανασίου Β. Αβραμίδα, Καρδιολόγου Καθηγητού Παθολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Άλλοτε η ευθανασία είχε την έννοια του καλού, του έντιμου, του ευτυχισμένου θανάτου, ή του ήρεμου, του αιφνίδιου χωρίς αγωνία και πόνους θανάτου, ή του ένδοξου, π.χ. για την Πατρίδα ή για την Πίστη, με την έννοια της θυσίας. Αυτή την έννοια γνώριζε ο κόσμος, με το «εύ-καλώς θνήσκειν», ως ευθανασία.

Αυτή είναι η χωρίς εισαγωγικά ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ!

Σήμερα, η λέξη ευθανασία σημαίνει κάτι το διαφορετικό. Ο Francis Bacon, (1561-1626) μετέφερε την ελληνική λέξη ευθανασία στην αγγλική γλώσσα (Euthanasia) με τη σημασία της «επισπεύσεως του θανάτου, για να τεθεί τέρμα σε μια ζωή γεμάτη πόνο και ταλαιπωρίες».

Ως «ευθανασία» νοείται σήμερα: «η ηθελημένη θανάτωση ανιάτου, με τη συναίνεσή του ή χωρίς αυτήν, προς ανακούφιση ή απολύτρωσή του από την επιθανάτια οδυνηρή αγωνία, από αφόρητους πόνο που τα υπάρχοντα θεραπευτικά μέσα αδυνατούν να καταπραΰνουν». Με άλλα λόγια, πρόκειται για «μέθοδο προκλήσεως του θανάτου για κάποιους λόγους».

Αυτή είναι η εντός εισαγωγικών ευθανασία!

Η «ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ» (Η εντός εισαγωγικών)

Η «ευθανασία» προσφέρεται ή παρέχεται και τότε λέγεται «ενεργητική». Όταν όμως είναι αποτέλεσμα παραλείψεως ή αποσύρσεως θεραπευτικών προσπαθειών χαρακτηρίζεται ως «παθητική». Σ' αυτήν ο άνθρωπος αφήνεται να πεθάνει.

Το ποιός και πώς παίρνει την απόφαση, είναι ένα μεγάλο θέμα, τα δημιουργούμενα δε προβλήματα δυσεπίλυτα.

Οι περιπλοκές αναδεικνύονται από την παράθεση των ειδών αυτής της «ευθανασίας»:

Η ενεργητική ευθανασία

Διακρίνεται σε: α) εκούσια και β) ακούσια, Την εκούσια τη ζητά ο ίδιος ο άρρωστος. Την ακούσια όχι. Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για εσκεμμένη ή προμελετημένη ενέργεια τερματισμού της ζωής ενός προσώπου.

Α. Την εκούσια την εφαρμόζει αυτός που θέλει να θέσει τέρμα στη ζωή του, μόνος του ή με τη βοήθεια κάποιου άλλου. Στην πρώτη περίπτωση, πρόκειται περί «ευθανασίας δι' αυτοκτονίας». Στη δεύτερη πρόκειται για πράξη «συμμετοχής σε αυτοκτονία».

Η εκούσια ευθανασία εκτελείται με τη λήψη από τον ίδιο ή τη χορήγηση από κάποιον άλλο, μιας κάποιας ουσίας σε δόση τέτοια ώστε «να επιφέρει τον θάνατο γρήγορα και χωρίς ταλαιπωρίες. (6) Η προσφορά όμως τέτοιας «βοήθειας», ως πράξη «συμμετοχής σε αυτοκτονία», τιμωρείται κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 300, 301 του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα (Π.Κ.) με βαριές ποινές, ως «φόνος εκ προμελέτης».

Εκτελείται η ενεργητική εκούσια ευθανασία και με συσκευή παροχής δηλητηριώδους ουσίας, το «κουμπί» της οποίας πατά... (ή τη «στρόφιγγα» χειρίζεται) ... «ο αυτόχειρ».

Στην εκούσια ενεργητική ευθανασία υπάγεται και η: **Η θελημένη ευθανασία για ψυχολογικούς ή**

ψυχιατρικούς λόγους. Ακόμα και για κατάθλιψη. Η κατάθλιψη, βεβαίως, - όπως και πλήθος από ψυχιατρικά νοσήματα- είναι θεραπεύσιμη.

Ψυχολογικά προβλήματα, τα οποία οδηγούν σε «απόγνωση», προκύπτουν σε πλήθος κόσμου κάθε μέρα. Και σε όλους μας, που κάποια στιγμή μπορεί να είπαμε ότι... «δεν τη θέλουμε την τέτοια ζωή». Όμως, «πέρασε» η στιγμή εκείνη και πολλές άλλες. Ενώ η «απόγνωση» δεν αποτελεί «καλό σύμβουλο» για μιά «τόσο σοβαρή απόφαση». Τα παραδείγματα, είναι άπειρα! Κάποιοι ακόμη, αυτοκτονούν με τη σκέψη ότι «προσφέρουν στον εαυτό τους ευθανασία» διότι φοβούνται ή νομίζουν ότι... «πάσχουν από ανίατη και βασανιστική, κατά τα επόμενα στάδιά της, ασθένεια». Με την... «για ψυχολογικούς ή ψυχιατρικούς λόγους ευθανασία», όμως, δημιουργούνται και «πολλά επικίνδυνα μονοπάτια».

Β. Στην ακούσια ενεργητική ευθανασία ο θάνατος «προσφέρεται από συγγενή ή φίλο ή από γιατρό» σε κάποιον, χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του, ή σε περίοδο που δεν μπορεί ένα τέτοιο πρόσωπο να εκφράσει ή να διτυπώσει αντίθετη επιθυμία. Κατά τον νόμο, πρόκειται για «ανθρωποκτονία εκ προθέσεως» και τιμωρείται δια της ποινής του θανάτου ή της ισόβιας κάθειρξης, κατά το άρθρο 299 του Π.Κ.

Η παθητική ευθανασία

Η «ευθανασία» η οποία χαρακτηρίζεται ως «παθητική» εκτελείται με «παραλείψεις» ή «απόσυρση» θεραπευτικών φροντίδων ή προσπαθειών με φάρμακα ή μηχανήματα υποστηρίξεως βασικών λειτουργιών της ζωής.

Τα προβλήματα γύρω από το ποιός και πως αποφασίζει είναι τεράστια και πολλές φορές αζεπέραστα.

Τύποι παθητικής ευθανασίας

Είναι: α) δια της μη ανανήψεως, β) η «εθελοντική ευθανασία» (Living Will) και, γ) η εφαρμοζόμενη στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας (Μ.Ε.Θ.).

Είναι όμως ο άρρωστος, και μάλιστα στις συνθήκες υπό τις οποίες εισάγεται στο Νοσοκομείο, επαρκώς και καταλλήλως ενημερωμένος, ώστε να γνωρίζει επακριβώς περί τίνος πρόκειται; Είναι τόσο νηφάλιος ή ανεπηρέαστος από τους φόβους του εξαιτίας αυτού από το οποίο πάσχει ή νομίζει ότι πάσχει; Ή μήπως υπογράφει χωρίς καν να ρίξει μια ματιά σ'αυτά που βάζει την υπογραφή του, επειγόμενος μάλιστα να βρεθεί μιά ώρα γρηγορότερα στο κρεβάτι του, δια την ιατρική βοήθεια από την οποία τόσα προσδοκά;

Ευθανασία του τύπου Living Will, ή Εθελοντική με «Συμβόλαιο ή Διαθήκη Θανάτου».

Με τη διαδικασία που τηρείται σε μια «συμβολαιογραφική πράξη», ενώπιον μαρτύρων. Στο έγγραφο αυτό περιγράφονται οι όροι και οι προϋποθέσεις, με τα οποία εκχωρεί το δικαίωμα να διακοπεί η θεραπεία και η μέσω αυτής διατήρησή του στη ζωή, την οποία δεν επιθυμεί, σύμφωνα με τα όσα διαλαμβάνονται στο «συμβόλαιο».

Η εφαρμοζόμενη ευθανασία στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας

Στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας (Μ.Ε.Θ.) υπάρχουν οι εκ της πείρας «οδηγίες» και για το «άκαρπο» της συνεχίσεως των προσπαθειών περαιτέρω στηρίξεως μιάς ζωής, οπότε αποσύρονται η μία μετά την άλλη, ή άλλες δεν εφαρμόζονται καν. Όπως όμως αποδεικνύεται από ευρύτατη ανασκόπηση της Παγκόσμιας Βιβλιογραφίας επί του τι τηρείται στις Μ.Ε.Θ., οι περισσότεροι «εντατικοθεραπευτές» αποφασίζουν και πέρα από τις οποιεσδήποτε «επιθυμίες», είτε του αρρώστου που εκφράστηκε από πρίν, είτε συγγενών ή φίλων, επιτρόπων ή πληρεξουσίων ή τοποτηρητών, αφού συνεκτιμήσουν μαζί μ'αυτά και πολλά άλλα. Απεδείχθη δε ότι, κάποιες περιπτώσεις από τις θεωρούμενες ως «μοιραίας εκβάσεως», αποκατεστάθησαν πλήρως στη ζωή.

Δυσθανασία

Είναι ένας νέος όρος, με τον οποίο χαρακτηρίζονται οι προσπάθειες παρατάσεως της ζωής ενός αρρώστου με υπερβολικές, δύσκολες και δαπανηρές φροντίδες, δυσανάλογες σε απόδοση προς το επιδιωκόμενο ή δυνάμενο να επιτευχθεί αποτέλεσμα.. Η «δυσθανασία» γίνεται σεβαστή (είτε αυτή είναι η επιθυμία του αρρώστου είτε εκφράζεται από συγγενείς ή φίλους) για να προλάβουν, π.χ., ζωντανό τον άνθρωπό τους κάποιοι συγγενείς, που πρόκειται να φθάσουν από μακριά και χρειάζονται κάποιες ώρες γι' αυτό. Ή για να τακτοποιηθούν και κάποιες «εκκρεμότητες». Ενδέχεται όμως κάποιοι «τρίτοι» να χρησιμοποιούν τον γιατρό με το «καθήκον του ακόμη και στη δυσθανασία»,... προς εξυπηρέτηση ιδιοτελών συμφερόντων, κάνοντας έτσι ακόμη πιο δύσκολο το ρόλο του γιατρού.

Ορθοθανασία

Χαρακτηρίζεται έτσι η μη προσφορά υπερβολικών φροντίδων, μεγαλύτερας δηλαδή εκτάσεως από εκείνη η οποία είναι συμβατή με την κατάσταση του ατόμου, το οποίο πάσχει από ανίατη αρρώστια. Και αφήνεται να σβήσει ήρεμα με τη φυσική επέλευση του θανάτου, εφ' όσον ο ίδιος ο ασθενής το επιθυμεί και εφ' όσον ο θάνατος είναι ένα αναμενόμενο φυσικό γεγονός.

Επιταχυνόμενη θανάτωση

Ονομάζεται έτσι η σκόπιμη επιτάχυνση των βιολογικών διαδικασιών του θανάτου σε περιπτώσεις αναπότρεπτης επελεύσεώς του και της ως εκ τούτου απώλειας των προϋποθέσεων για ένα «εύ ζήν». Η τέτοια ευθανασία, με την οποία όμως τίθεται τέρμα στη ζωή κάποιου «πριν την ώρα του», επισύρει και τις ποινές του άρθρου 299 του Π.Κ. περί «ανθρωποκτονίας εκ προθέσεως».

Ποιός όμως μπορεί να είναι απολύτως βέβαιος για το αναπότρεπτο της επελεύσεως του θανάτου; ή και πως ακόμη και για την οριστική απώλεια των προϋποθέσεων του «εύ ζήν» κάποιου άλλου;

Ευγονική ευθανασία

Πρόκειται για την «ευθανασία» σε παιδιά που γεννήθηκαν ή θα γεννηθούν με ατέλειες, σωματικές ανωμαλίες, χρωματοσωματικές ανωμαλίες, ανεγκέφαλα ή με μογγολοειδή ιδιοτία (σύνδρομο Down), με δισχιδή ράχη που η επιβίωσή τους είναι βραχεία, ή άλλες σωματικές δυσπλασίες. Πολλά δε από αυτά μπορούν να διαγνωσθούν και πριν από τον τοκετό με τα σημερινά τεχνολογικά μέσα, και να οδηγήσουν σε διακοπή μιας κηρύσεως «ανεπιθύμητης».

Πολλά από τα τέτοια νεογνά παρουσιάζουν ανωμαλίες ασυμβίβαστες με τη ζωή για περισσότερο από ένα βραχύ «χρόνο επιβίωσης». Άλλα, για να επιβιώσουν χρειάζονται σειρά από επανορθωτικές χειρουργικές επεμβάσεις, βαριές, επίπονες και πολυέξοδες. Αφιέμενα τα τέτοια παιδιά «εις εαυτά» συνήθως αποθνήσκουν σε σχετικώς βραχύ χρονικό διάστημα.

Το θέμα βεβαίως της διακοπής της κηρύσεως ακόμη και όταν υπάρχουν ιατρικές ενδείξεις, δεν είναι μόνον πρόβλημα ευγονικής, ούτε καν απλώς βιοηθικής. Αλλά και κοινωνικής, και οικονομικής, και ψυχολογικής, και νομικής, και θρησκευτικής ή πνευματικής φύσεως, και άλλα. Τα προβλήματα και τα διλήμματα είναι πολλά. Και όχι πάντοτε εύκολα προς λύση.

Κοινωνική ευθανασία

Χαρακτηριστική περίπτωση «κοινωνικής ευθανασίας» είναι η «γεροντοκτονία» στην αρχαία Κέα, το νησί γνωστό μας ως Τζιά. Με την αντίληψη ότι, όποιος δεν μπορεί να ζει καλά και να απολαμβάνει τη ζωή δεν θα έπρεπε να συνεχίσει να ζει, όσοι ξεπερνούσαν τα εξήντα όφειλαν, να πιούν το κώνειο, για να πεθάνουν. Οι Κάσπιοι, τους γονείς τους, όταν έφθαναν τα εβδομήντα, τους εγκατέλειπαν κάπου χωρίς τροφή, για να πεθάνουν μιά ώρα γρηγορότερα. Ανάλογα οι Μασαγέτες, οι Έρουλοι, οι Βακτριανοί. Η δοκιμασία του «κοκκοφοίνικα» είναι τρόπος εκτελέσεως εκείνων, οι οποίοι δεν είναι ικανοί να ζούν, άρα «μη χρήσιμοι για

την κοινωνία». Τους ανάγκαζαν δηλαδή να αναρριχηθούν σ' ένα κοκκοφοίνικα και, όσοι έπεφταν και σκοτώνονταν, αυτοί λοιπόν και δεν θα άξιζε να ζήσουν.

Κοινωνική και όχι ευγονική θα πρέπει να χαρακτηριστεί και η θανάτωση από τους Ναζί, ύστερα από απόφαση της Εθνικοσοσιαλιστικής Κυβερνήσεως της Γερμανίας, των 80.000 Γερμανών που έπασχαν από «αθεράπευτες ασθένειες» (εφαρμογή της φιλοσοφίας του Νίτσε). Όπως και των 6 εκατομμυρίων Εβραίων τους οποίους, αφού τους κατέστησαν «άχρηστους» για δουλειά με τις ανυπόφορες συνθήκες σκληρής καταναγκαστικής εργασίας, τους θανάτωναν στους θαλάμους αερίων, εξαφανίζοντας τα πτώματά τους στα διάφορα κρεματόρια.

Η δήθεν «ευγονική» αυτή «τύπου Νίτσε» κοινωνική ευθανασία, εφαρμόστηκε ευρέως (όπως αποκαλύφθηκε τελευταίως δια πληθώρας δημοσιευμάτων) και από πολλά άλλα κράτη, είτε προς εξόντωση ανεπιθύμητων ομάδων ανθρώπων, είτε για την «κοινωνική» ή «φυλετική» ή την «εθνική καθαρότητα». Όπως: Σουηδία, Αυστρία, Δανία, Η.Π.Α., Βέλγιο, Τσεχοσλοβακία, Ιαπωνία, Ελβετία... Και κυρίως με την μέθοδο της στειρώσεως... «για να περιορισθούν οι δαπάνες»... σε ένα Κράτος Πρόνοιας(;) Ή, για να διατηρηθεί «καθαρή η φυλή» από τους: «διανοητικώς ανάπηρους ή καθυστερημένους, ανεπιθύμητους, τσιγγάνους, φτωχούς, αλκοολικούς, εγκληματίες, γυναίκες ελευθερίων ηθών ή σεξουαλικώς διεστραμμένους»... και διάφορα άλλα προσχήματα. Οι αριθμοί τέτοιων περιπτώσεων ανά χώρα, έφθαναν από 11.000 μέχρι 60.000 ανθρώπους ή και περισσότερο!

Περί την κοινωνική ευθανασία διακυβούνται και τεράστια συμφέροντα φύσεως οικονομικής, όπως Ασφαλιστικών Εταιρειών, Ταμείων Υγείας, Κρατικών Οργανισμών και άλλων. Υπολογίζεται δε ότι, το 20% των δαπανών για την Υγεία στις χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξοδεύονται για τις τελευταίες ώρες ζωής των ασθενών. Ότι, το κρεβάτι του ετοιμοθάνατου έχει κόστος δαπανών 4 φορές μεγαλύτερο από το κανονικό. Ενώ, «τα χρήματα δεν επαρκούν για όλους». Οπότε, πλέον η ζωή του ανθρώπου με την «ευθανασία» καταλήγει σε... «λογιστική πράξη».

Πολύς λόγος γίνεται τελευταία για την «ποιότητα της ζωής» ως στοιχείου εκτιμήσεως για την απόφαση εφαρμογής «ευθανασίας», χρησιμοποιώντας την εις βάρος της διάρκειας της ζωής των ηλικιωμένων, των με μόνιμη αναπηρία κ.α. Η οποία πάει σιγά-σιγά να αντικαταστήσει την αντίληψη περί της «ιερότητας» της ζωής. Όμως, κανείς δεν έχει το δικαίωμα να «φθείρει» τη ζωή του ανθρώπου (Α΄ Κορ.3,17) με οποιοδήποτε τρόπο, όποια και αν είναι, εφ' όσον δεν του ανήκει και επειδή η κάθε ζωή έχει άπειρη αξία. (Μάρκ.8,36), «ακόμη και όταν φαίνεται ότι δεν αξίζει τίποτε».

Η Ελληνική Νομοθεσία, πάντως, δεν συγχωρεί ούτε την «ευγονική» ούτε την «κοινωνική» ευθανασία.

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ (Είναι η χωρίς εισαγωγικά ευθανασία)

Για τη Χριστιανική θρησκεία και την Εκκλησία, ο θάνατος, εκτός από βιολογικό φαινόμενο, είναι και ένα πολυσύνθετο γεγονός με μεταφυσικές προεκτάσεις. Θεωρεί δε η Εκκλησία «όντως φοβερώτατον το του θανάτου μυστήριο». Και παραδίδει το σώμα στη φθορά, λέγοντας προς «τον νεκρόν του κοιμηθέντος» ...»χους ει και εις χουν απελεύσει» παρακαλώντας δε τον Θεό: «και το μεν σώμα αυτού εις τα εξ ων συνετέθη διάλυσον, την δε ψυχήν εν σκηναίς δικαίων τάξει, εν κόλποις Αβραάμ αναπαύσαι και μετά δικαίων συναριθμήσαι», και... «μετά των αγίων ανάπαυσον την ψυχήν του δούλου Σου», όπως τόσο συχνά ακούμε στη Νεκρώσιμη Ακολουθία.

Η ψυχή, είναι οντότητα ανεξάρτητη του εγκεφάλου ενυπάρχουσα «εξ άκρας συλλήψεως», του οποίου η καταστροφή δεν επηρεάζει την ύπαρξή της και τις λειτουργίες της στα άλλα όργανα, που τώρα απλώς δεν γίνονται αντιληπτές λόγω της βλάβης ή καταστροφής του οργάνου εκφράσεώς της. Με τον θάνατο δε, «ως η γέφυρα η μετάγουσα εκ της κάτω ζωής εις την άνω», περνά στην αιώνια ζωή, όπου εξακολουθεί να ζει με διαφορετικό πλέον τρόπο, αφού έχει χωρισθεί από το σώμα. Με μία δε απλούστερη διατύπωση, είναι ωσάν με το θάνατο ως από μια «σκάλα», να περνά η ψυχή από το κάτω πάτωμα (της εδώ ζωής) στο επάνω πάτωμα (της άλλης ζωής), της αιωνίας.

Αυτά μας διδάσκει η Εκκλησία, η οποία στέκεται με σεβασμό μπροστά στον άνθρωπο που «ξεψυχά». Κατά την Εκκλησία, ο άνθρωπος διατηρεί επαφή και επικοινωνία με τα πνεύματα, με τις εσωτερικές μυστικές

πνευματικές δυνάμεις της ψυχής, οι οποίες όμως δεν μπορούν να εκδηλωθούν προς τα «έξω» κατά τον κλινικό «εγκεφαλικό θάνατο», λόγω βλάβης του εγκεφάλου ως του οργάνου εκφράσεώς τους. Και με τις τέτοιες δυνάμεις αντιδρά στα ερεθίσματα που δέχεται από αυτές και συμμετέχει στα δρώμενα των στιγμών αυτών που, για τους λόγους αυτούς, θεωρούνται ιερές.

Η ζωή, για την Εκκλησία είναι δώρον Θεού στον άνθρωπο, έχει απόλυτη αξία, άρα είναι αναντικατάστατη, και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να αφαιρεί τη ζωή κανενός, ούτε τη δική του (αυτοκτονία) ούτε του άλλου (φόνος). Και η πράξη της ευθανασίας, είτε ενεργητικής, είτε παθητικής, αποτελεί φόνον.

Ενδιαφέρεται, βεβαίως, και πράγματι η Εκκλησία για έναν «αξιοπρεπή θάνατο». Όμως, με πολύ διαφορετική έννοια από εκείνη της ούτω πως... «λεγομένης ευθανασίας».

Η Χριστιανική Ευθανασία και ο Γιατρός

Η Εκκλησία δέχεται και το γιατρό στο έργο της... Όχι δε μόνον διότι και το γιατρό ο Θεός τον εδημιούργησε, αλλά και διότι έχει να εκπληρώσει μία αποστολή. Προστάζει δε δια της Σοφίας Σειράχ (Κεφ. 38): «... και ιατρώδος τόπον, και γαρ αυτόν έκτισε Κύριος, και μη αποστήτω σου, και γαρ αυτού χρεία, και εν χερσίν αυτού ευωδία...». Δηλαδή λέγει: παραχώρησε στο γιατρό τη θέση που του πρέπει για να εργασθεί, μην τον αφήσεις να σου φύγει διότι σου χρειάζεται και από τα χέρια του, με τις προσπάθειές του και την ορθή καθοδήγησή του, θα προκύψει το καλό αποτέλεσμα για την αποκατάσταση της υγείας σου.

Ευλογεί δε η Εκκλησία και ενθαρρύνει τις προσπάθειες του γιατρού στην υπηρεσία της ζωής. Και ως ευθανασία δέχεται εκείνη για την οποία εύχεται ... «ειρηνικά τα τέλη της ζωής, ανώδυνα, ανεπαίσχυντα και καλήν απολογία» ...δεχόμενη μάλιστα και ότι «κρείσσων θάνατος υπέρ ζωήν πικράν και ανάπαυσις αιώνιος ή αρρώστημα έμμονον» (Σοφ. Σειρ. 30, 17).

Ο γιατρός συμβάλλει στην τέτοια ευθανασία όταν εργάζεται για την καταπράνση των πόνων, την ανακούφιση από τα ενοχλήματα, την καθυσύχαση της αγωνίας, την υποβοήθηση προς καλύτερη ανοχή των ταλαιπωριών, ώστε να ζει ο άνθρωπος μέχρι τέλους με αξιοπρέπεια, μέχρι και τις εσχάτοτατες στιγμές της ζωής του. Με τη συντρόφηση και την ηθική συμπαράσταση, σε συνεργασία με το οικογενειακό του περιβάλλον, με πορεία δίπλα του στον ίδιο με εκείνον βηματισμό, ακρόαση στους φόβους και σιωπή στις εκρήξεις του ... ψελλίζοντας – αν μπορεί- και δύο λόγια προσευχής, αφού η τέτοια συμπαράσταση επεκτείνεται και στον ψυχικό κόσμο του αρρώστου και μάλιστα σε μια τόσο κρίσιμη στιγμή με λεπτούς κλυδωνισμούς της ψυχής, μέχρι να περάσει στην... «αντίπερα όχθη» μέχρι δηλαδή να «ξεψυχήσει» ο άνθρωπος και να πάρει η ψυχή του το δρόμο για το χώρο στον οποίο ανήκει, ... στην αγκαλιά του Θεού.

Πόσοι και πόσοι δεν έχουν ξεψυχήσει έτσι, με μια γλυκιά έκφραση ηρεμίας στο πρόσωπο, μέχρι και απέραντης γαλήνης, ακόμη και μ' ένα χαμόγελο στο στόμα!... Αυτή είναι η Χριστιανική Ευθανασία... προς την οποία συμπλέει έτσι και ο γιατρός.

Η τέτοια συμπαράσταση του γιατρού φέρνει και άλλα αποτελέσματα. Είναι εκπληκτικό το πόσοι από αυτούς που «έφτασαν μέχρι τον «τάφο» αλλά δεν πέθαναν, βγήκαν τελικά ... «κερδισμένοι» από την ταλαιπωρία τους διότι ρύθμισαν προβλήματα που τους «έτρωγαν», και διαταραγμένες σχέσεις με οικείους τους ή ανακάλυψαν ότι «έχει τόσα πολλά και ωραία ακόμη, να τους προσφέρει η ζωή, που μέχρι τώρα τους ήσαν άγνωστα και που αν τα ήξεραν κανείς δεν θα ήθελε να πεθάνει». Και ευγνωμονούν την αρρώστια που τους «άλλαξε» ως ανθρώπους, τους ωρίμασε πνευματικά και αναθεώρησαν τη στάση τους στη ζωή, αφού η δοκιμασία τους έδωσε τη δυνατότητα της ψυχικής «κάθαρσης» και τους «έφερε πιο κοντά στο Θεό».

ΧΡΗΣΙΜΑ ΣΧΟΛΙΑ

«**Η επίμονη απαίτηση** του πάσχοντος» για «ευθανασία» είναι επισφαλής. Διότι, η απόφαση ή η συγκατάθεσή του να πεθάνει «ανώδυνα» δεν είναι πάντοτε προϊόν υγιούς λογικής σκέψης και ελεύθερης εκλογής της αποφάσεως. «Η ανίατη και επώδυνη ασθένεια» επιδρά επί της πνευματικής λειτουργίας του ασθενούς. Είναι σχεδόν αδύνατο το να έχει τη διαύγεια της σκέψης ή την ορθή κρίση, την οποία είχε πριν ασθενήσει.

Το «χωρίς ελπίδα», ποιος θα το κρίνει; Και ποιος θα πάρει την απόφαση; Ενώ θα τίθεται το αμείλικτο ερώτημα: «μήπως πρόκειται και για τραγικό λάθος»; Αυτό δε διότι υπάρχουν περιπτώσεις που ενώ χαρακτηρίστηκαν «χωρίς ελπίδα», αποκαταστάθηκαν σε μία τελειώς κανονική ζωή!

Ο άρρωστος, ακόμη και μέσα στον πιο ανυπόφορο πόνο του, πάντα ελπίζει. Σήμερα μάλιστα περισσότερο, διότι δεν υπάρχει σωματικός πόνος ο οποίος να μη μπορεί να τεθεί υπό έλεγχο, με πολλούς και διαφόρους τρόπους.

Η ιατρική σε όλες τις περιστάσεις υπηρετεί το συνεχή σεβασμό της ζωής, της ηθικής αυτονομίας και της επιλογής του αρρώστου. Ωστόσο, ο γιατρός μπορεί σε περίπτωση αθεράπευτης και μοιραίας ασθένειας να περιορισθεί στην απάλυνση του πόνου, χορηγώντας στον άρρωστο τις κατάλληλες θεραπείες και εξασφαλίζοντάς του, όσο είναι δυνατόν, την ποιότητα μιας ζωής που σβήνει. Είναι επιτακτικό καθήκον να συνδράμει τον ετοιμοθάνατο μέχρι το τέλος, ενεργώντας με τρόπο που να επιτρέπει στον ασθενή τη διατήρηση της αξιοπρέπειάς του.

«Η έννοια του ανιάτου δεν στοιχειοθετεί δίκαιο για το γιατρό, ώστε να εγκαταλείψει τις προσπάθειές του» επειδή ο γιατρός ως το τέλος πρέπει να παραμένει αταλάντευτα πιστός στον όρκο του». Κανένας δεν δικαιούται να προωθεί διαδικασίες ευθανασίας, όταν υπάρχει και η ελπίδα, από τη μία στιγμή στην άλλη, η επιστήμη να μπορεί να συμβάλει αποτελεσματικότερα για τη ζωή του κάθε ανθρώπου. Απόδειξη είναι η επινόηση της καρδιοαναπνευστικής αναζωογόνησεως με την οποία, άλλοτε «καταδικασμένοι» σε θάνατο άνθρωποι, επαναφέρονται τώρα στη ζωή με ευκολία και ρυθμούς «ρουτίνας», αποδιδόμενοι στην κοινωνία και επανερχόμενοι στις δραστηριότητές τους. Άλλα τέτοια παραδείγματα προέρχονται από τις άλλοτε ανίατες αρρώστιες, λέπρα και σύφιλη, πολύ βασανιστικές και για χρόνια, που τώρα όμως θεραπεύονται.

Ποτέ λοιπόν δεν μπορεί να είναι κανείς απολύτως βέβαιος για το ανιάτο μιας οποιασδήποτε καταστάσεως αφήνοντας και κάποια περιθώρια για πιθανό λάθος ή και για μια έκπληξη, ή ακόμη και ένα επιστημονικό «θαύμα».

Εκτός δε από ένα τέτοιο «επίτευγμα», υπάρχει και το «Θεϊκό Θαύμα», όπως το γνωρίζει η Χριστιανική Θρησκεία. Θαύματα, βεβαίως γίνονται και σήμερα. Αρκεί να υπάρχει πίστη και «τα μάτια εκείνα που μπορούν να τα βλέπουν».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο ασθενής έχει το δικαίωμα να πεθάνει με αξιοπρέπεια. Έχει ακόμη το δικαίωμα να δέχεται ή να αρνείται μία θεραπεία, μετά τη λήψη των κατάλληλων πληροφοριών. Ο γιατρός είναι υποχρεωμένος να προσφέρει στον άρρωστο που του εμπιστεύεται –αυτό ή το περιβάλλον του- τις θετικές υπηρεσίες του «κατά την τελευταία λέξη της επιστήμης» -Lege Artis- με σεβασμό και του δικαιώματός του για έναν «αξιοπρεπή θάνατο».

Η βοήθειά του για τη βελτίωση της καταστάσεώς του σ' αυτόν που πεθαίνει, αποτελεί ιδιαίτερο καθήκον του γιατρού. Και θα πρέπει να παρέχεται πάντοτε με ευπλαχνία και σεβασμό προς την προσωπικότητα του ασθενούς για την ανακούφισή του, μέχρι να έρθει η ώρα «να κλείσει τα μάτια του». Όμως, κανείς δεν μπορεί ή δεν επιτρέπεται να επιβάλει στο γιατρό να ενεργήσει «ευθανασία», να συντομεύσει τη ζωή κάποιου ή να σκοτώσει κάποιον... «για το καλό του». Η ένσταση συνειδήσεως του γιατρού σε τέτοια θέματα είναι απαραβίαστη.

Ο όρος «ευθανασία» βρίσκεται έξω από τα διδάγματα και τις επιταγές της θεραπευτικής. Η ευ-θανάτωση δεν συμπεριλαμβάνεται στις υποχρεώσεις της αποστολής του γιατρού. Αυτός υπηρετεί τη ζωή, ... «ιατρεύει».

Είναι παράλογο να ζητά κάποιος που «θέλει να πεθάνει» ή κάποιος που «θέλουν να τον πεθάνουν» να τον πεθάνουν «μία ώρα γρηγορότερα», να απαιτούν να επεκταθεί το δικαίωμα επί της ζωής του μέχρι και την «απαίτηση να φονευθεί από ένα γιατρό». Διότι, τότε γίνεται ένοχος ανθρωποκτονίας.

... Ο όρκος του φτάνει ως τα βάθη της ψυχής του και «κανείς δεν έχει το δικαίωμα, ούτε και με νόμους, να επεμβαίνει στη συνείδηση του γιατρού».

Αν η πολιτεία ήθελε κάποτε αποφασίσει να νομοθετήσει την ευθανασία, ας ψάξει να βρει ή να δημιουργήσει τους «δημίους» ως εκτελεστές των τέτοιων αποφάσεών της... σε άλλους χώρους. Φαντάζεται κανείς τι θα συνέβαινε αν φθάναμε –και ας ελπίζουμε ότι δεν θα φτάσουμε ποτέ- να έχουμε στον τόπο μας, μία (ας πούμε) «Ιατρική Εταιρεία Ευθανασίας»; Και δεν θα έτρεμε, τότε πλέον, ο κάθε άρρωστος στη θέα του γιατρού, με το φόβο ότι πιθανόν έρχεται με τη σύριγγα στο χέρι ένας, ίσως και πληρωμένος, δολοφόνος;

Στην Ελληνική Νομοθεσία δεν υπάρχει νομοθετημένη πράξη ιατρικής ευθανασίας. Στον Ποινικό Κώδικα δεν χρησιμοποιείται ο όρος «ευθανασία», αλλά μόνον «ανθρωποκτονία εξ οίκτου». Και, σύμφωνα με διάταξη του άρθρου 300 του Ποινικού Κώδικα: «όποιος αποφάσισε και εκτέλεσε ανθρωποκτονία ύστερα από σπουδαία και επίμονη απαίτηση του θύματος, και από οίκτο γι' αυτόν που έπασχε από ανίατη ασθένεια, τιμωρείται με φυλάκιση».

Το συναίσθημα του οίκτου, ο Έλληνας νομοθέτης το έλαβε υπ' όψη ως λόγο για ηπιότερη μεταχείριση του δράστη. Ενώ η ατιμωρησία του θα μπορούσε να οδηγήσει σε επικίνδυνες καταστάσεις. Και αν γινόταν αποδεκτή η κοινωνική ή η ευγονική ευθανασία, και αν καθιερωνόταν η πλήρης ατιμωρησία της επιθανάτιας ευθανασίας, πολλοί τότε δεν θα έπρεπε να νιώθουν ασφαλείς.

Είναι, επίσης, άλλο πράγμα, να εκφράζεται κανείς γενικά και αόριστα για το θέμα όταν πρόκειται για τους άλλους, και πολύ διαφορετικό όταν πρόκειται για τον εαυτό του.

Περί την ευθανασία υπάρχει, και μάλιστα πολύ δικαιολογημένα, μεγάλη ψυχολογική και συναισθηματική φόρτιση μεταξύ των ανθρώπων. Και τα διλήμματα είναι πολλά. Πολλοί επηρεάζονται από δυσάρεστες περιπτώσεις εκ του περιβάλλοντός των, και τάσσονται υπέρ της ευθανασίας. Αλλά και αυτοί μεταβάλλουν διαθέσεις, όταν π.χ. διαψεύδονται οι δυσμενείς προβλέψεις για μία μοιραία έκβαση εν μέσω ταλαιπωριών και βασάνων.

Τα συνειδησιακά ερωτήματα για τη ζωή και το θάνατο πολλές φορές είναι αζεπέραστα, ιδίως στους ανθρώπους χωρίς την απαιτούμενη υγιή κοσμοθεωριακή τοποθέτηση. Και αγωνιώδη... όταν ο άνθρωπος αισθάνεται μόνος. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η συμπαράσταση από ανθρώπους που γνωρίζουν το πραγματικό νόημα της ζωής στον κόσμο αυτόν, είναι πολύτιμη!

Το δικαίωμα του αυτεξουσίου επί της ζωής μας, ώστε να μπορούμε να τη διαθέτουμε «κατά το δοκούν», δηλαδή όπως μας αρέσει, δεν είναι απεριόριστο. Είναι άλλωστε αυτό και θέμα λογικής, τόσο από προσωπική άποψη όσο και από την άποψη των υποχρεώσεων μας έναντι του άμεσου περιβάλλοντός μας και των υποχρεώσεών μας έναντι της κοινωνίας. Είναι και θέμα της Φιλοσοφίας, από τα σπουδαιότερα. Είναι και θέμα Αρχών και Πιστεύω για τη ζωή, θέμα Θρησκείας και σχέσεων των ανθρώπων με το Θεό, στον οποίο πιστεύουν. Επομένως και η στάση του καθ' ενός μας έναντι της ευθανασίας, είναι ένα πολύ σοβαρό και περίπλοκο θέμα με πολλές προεκτάσεις.

ΕΠΙΜΥΘΙΟΝ

Και τώρα, κάτι για εμάς τους ανθρώπους της Εκκλησίας, ειδικότερα:

Η Χριστιανική Θρησκεία και η Εκκλησία πρεσβεύουν ότι η ζωή μας, η ίδια η δική μας η ζωή, δεν μας ανήκει διότι είναι δώρον Θεού προς χρήση, και μάλιστα επί αποδόσει λογαριασμού. Δεν είναι ιδιοκτησία μας για να την κάνουμε ό,τι θέλουμε, διότι είμεθα «ναός του εν ημίν Αγίου Πνεύματος», το οποίον έχουμε από τον Θεόν. Δεν ανήκομε στον εαυτό μας, διότι «ηγοράσθημεν τιμής» (Α' Κορ. 6, στ. 19,20) και δεν δικαιούμεθα να την καταστρέψουμε με την οποιαδήποτε «ευθανασία».

Επίσης, «τίποτε και κανένας δεν μπορεί να εξουσιοδοτήσει άλλον για το φόνο ενός αθώου», να θανατώσει κάποιον, είτε με την ενεργητική είτε με την παθητική «ευθανασία», διότι η ζωή «δεν του ανήκει».

Η ανάκληση του δώρου της ζωής ανήκει μόνον εις τον δωροεodότην Θεόν ... «Ουδείς γαρ ημών εαυτώ ζη και

ουδείς εαυτώ αποθνήσκει»... «αποθνήσκωμεν, των Κυρίω αποθνήσκομεν. Εάν τε ουν ζώμεν, εάν τε αποθνήσκωμεν, του Κυρίου εσμέν»! (Ρωμ. 14, στ. 7,8).

Οι Χριστιανοί, πιστεύουμε ότι οι δοκιμασίες μας στη ζωή, δεν μας συμβαίνουν χωρίς να το γνωρίζει ο Θεός. Ούτε χωρίς την άδειά Του. Τις επιτρέπει πάντοτε προς το συμφέρον μας... «επί το συμφέρον εις το μεταλαβείν της αγιότητος αυτού» (Εβρ. 12, 10). Για να δοκιμάζεται και να αυξάνεται η πίστη μας. Όπως έγινε και με τον Ιώβ. Γι' αυτό και είναι λάθος μας, όταν μας συμβαίνει κάτι δυσάρεστο, να τα βάζουμε με το Θεό και λέμε «γιατί Θεέ μου σε μένα»;. Ωσάν να ελέγχομε το Θεό. Φθάνοντας ακόμη και σε θεοδικία! Και θα πρέπει, «ό,τι κι αν μας βρει στη ζωή», να διδασκόμεθα διερωτώμενοι και «τι το θέλημα του Κυρίου». Επειδή «αυτό μέλει περί υμών» (1η Πητρ. 5,7), ακόμη και για τα καθημερινά προβλήματά μας. Και «προς το συμφέρον εκάστου». Αυτό θα πει «Πίστις»! .. το οποίον είναι και η «... ελπίζομένων υπόστασις» (Εβρ. 11,1).

Συνεπώς ... «στόμεν καλώς»!